

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК

REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2026-yil 3-son

VOLUME 10 / ISSUE 3 / 2026

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.103](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS.103)

ISSN 2181-919X

E-ISSN 2181-1148

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS)

Crossref
Content
Registration

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

“Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 0931-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:

O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev, Y. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva, E. Sharipov, K. Abduvaliyeva, Y. Mahmudov, F. Usmonova

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi

№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2026-yil 21-sentabrda

bosmaxonaga topshirildi.

Qog‘oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog‘i: 26,2

Adadi: 100. Buyurtma: № 97.

Bosmaxona litsenziyasi

29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

Bosmaxona manzili:

100047. Toshkent shahri,

Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY’ATI

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

MAS‘UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot markazi direktori

TAHRIR HAY’ATI A‘ZOLARI

Y. Kanyazov – O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo‘lim boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To‘xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma‘mun – Islam Negeri universiteti o‘qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi Yuridik ta‘lim va sud-ekspertiza boshqarmasi boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma‘muriy va moliya huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasida dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Raximov – Toshkent davlat yuridik universiteti Tadqiqot markazi boshlig‘i, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Kadirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho‘basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho‘basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O‘zbek tili va adabiyoti sho‘basi professori, pedagogika fanlari nomzodi

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев, Е. Ярмолик, М. Шарифова,
Ш. Бекназарова, Х. Юлдашева, Э. Шарилов,
К. Абдувалиева, Й. Махмудов, Ф. Усмонова

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
21.09.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 26,2 Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 97.

Лицензия типографии

от 29.11.2023 № 174626.

Отпечатано в типографии

Ташкентского государственного
юридического университета.

100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – директор Редакционно-издательского центра Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

Е. Канъязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции Республики Узбекистан, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – начальник управления юридического образования и судебной экспертизы Министерства юстиции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

Ж. Нематов – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонов – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – начальник Исследовательского центра Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – профессор сектора судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

О. Нарзуллаев – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кадирова – и.о. профессора сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – и.о. профессора сектора права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – профессор сектора узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

“Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences” legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

E. Mustafaev, E. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva, E. Sharipov, K. Abduvalieva, Y. Makhmudov, F. Usmonova

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Publishing department address:

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 21.09.2026.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 26,2.

Units: 100. Order: № 97.

Printing house license

№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD
EDITOR-IN-CHIEF

B. Khodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Director of the Publishing and Editorial Center of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

U. Tukhtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Head of the Department of Legal Education and Forensic Examination of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rakhimov – Head of the Research Center of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Professor of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Doctor of Law, Associate Professor

M. Kadirova – Acting Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Acting Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 **MUXIDDINOVA FIRYUZA ABDURASHIDOVNA**

Inson qadr-qimmatini konsepsiyasining davlat va huquq to'g'risidagi ta'limotlardagi asosiy masalalari

22 **KURBANOV JAHONGIR ABDIMUTALLI O'G'LI**

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti hujjatlarining huquqiy tabiati: milliy qonunchilik va xorijiy davlatlar tajribasining qiyosiy-huquqiy tahlili

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

36 **TULTEYEV ILYAS TAVASOVICH**

Konstitutsiyaning to'g'ridan to'g'ri amal qilishini ta'minlashning ayrim nazariy va amaliy jihatlari

50 **YULDOSHEV AZIZJON ERGASHEVICH**

O'zbekistonda mahalliy boshqaruv va o'zini o'zi boshqarish: qonunchilik modeli evolyutsiyasi va konseptual aniqlik muammosi

62 **ILXOMBEKOV JASURBEK ILXOMBEK O'G'LI**

Internetda so'z erkinligi: konstitutsiyaviy kafolatlar va uni amalga oshirishning huquqiy chegaralari

73 **JAHONOV SHOHROH SHUHRAT O'G'LI**

Raqamlashtirish sharoitida axborot xavfsizligining konstitutsiyaviy-huquqiy mohiyati

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

84 **OTAXONOV FOZILJON XAYDAROVICH**

Xalqaro tijorat arbitrajining raqamli transformatsiyasi: huquqiy asoslar, institutsional muammolar va rivojlanish istiqbollari

100 **SHARAXMETOVA UMIDA SHAAKBAROVNA**

Oilaviy-huquqiy javobgarlik asoslarini belgilash muammolari

115 **UMAROVA DURDONA XASAN QIZI, NARZIEV OTABEK SA'DIYEVICH**

Raqamli iqtisodiyot va kripto-investitsiyalar doirasida investitsiya arbitrajining kelajagi

125 **BAXROMOVA NILUFAR XOSHIYOVNA**

Raqamli marketingda iste'molchilar huquqlarini buzganlik uchun fuqarolik-huquqiy javobgarlikni takomillashtirish masalalari

137 **ERGASHEVA SHOHISTA O'KTAM QIZI**

"Lex digitalis" raqamli aktivlarni tartibga solishning kollizion tamoyili sifatida

152 **SAMANDAROVA FERUZA BAXROMJON QIZI**

Davlat xaridida shartnoma erkinligi prinsipi: mazmuni va cheklavlari

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA
SUD EKSPERTIZASI

160 **XIKMATOV AZIZ BOBONAROVICH**

Jinoyat protsessida jismoniy nuqsonli shaxslarni so'roq qilish taktikasini takomillashtirish asoslari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

174 **CHARIYEV TO'YLI SAPARVELIYEVICH**

Turkmanistonning doimiy betaraflik maqomining keng miqyosda e'tirof etilishi va shakllanishining huquqiy asoslari

183 **JUMAQULOV XUSNIDDIN SHOKIR O'G'LI**

Xalqaro temiryo'l huquqining zamonaviy rivojlanish tendensiyalari: COTIF va SMGS tizimlarining qiyosiy-huquqiy tahlili

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

190 **XOMIDOV SHUXRAT GAFURJONOVICH**

BMT Korruptsiyaga qarshi konvensiyasining 14- va 52-moddalari: O'zbekiston uchun ustuvor yo'nalishlar

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

208 **NOSIROVA MARJONA NEGMAT QIZI**

Inson huquqlarini himoya qiluvchi nodavlat notijorat tashkilotlarning maqsadi, vazifalari hamda faoliyat yo'nalishlari (tashkilotlar misolida)

12.00.18 – RAQAMLI HUQUQ

217 **YUNUSOVA MINOVVARXON SABIROVNA**

Zamonaviy davlat boshqaruvida yangi islohotlar va fuqarolar bilan raqamli muloqot modellari

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 МУХИДДИНОВА ФИРЮЗА АБДУРАШИДОВНА

Основные вопросы концепции человеческого достоинства в учениях о государстве и праве

22 КУРБАНОВ ЖАХОНГИР АБДИМУТАЛЛИ УГЛИ

Правовая природа актов Президента Республики Узбекистан: сравнительно-правовой анализ национального законодательства и опыта зарубежных государств

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

36 ТУЛЬТЕЕВ ИЛЬЯС ТАВАСОВИЧ

Некоторые теоретические и практические аспекты обеспечения прямого действия Конституции

50 ЮЛДОШЕВ АЗИЗЖОН ЭРГАШЕВИЧ

Местное управление и самоуправление в Узбекистане: эволюция законодательной модели и проблема понятийной определённости

62 ИЛХОМБЕКОВ ЖАСУРБЕК ИЛХОМБЕК УГЛИ

Свобода слова в Интернете: конституционные гарантии и правовые пределы её реализации

73 ЖАХОНОВ ШОХРУХ ШУХРАТ УГЛИ

Конституционно-правовая сущность информационной безопасности в условиях цифровизации

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

84 ОТАХОНОВ ФОЗИЛЖОН ХАЙДАРОВИЧ

Цифровая трансформация международного коммерческого арбитража: правовые основы, институциональные проблемы и перспективы развития

100 ШАРАХМЕТОВА УМИДА ШААКБАРОВНА

Проблемы определения оснований ответственности членов семьи

115 УМАРОВА ДУРДОНА ХАСАН КИЗИ, НАРЗИЕВ ОТАБЕК САЪДИЕВИЧ

Будущее инвестиционного арбитража в условиях цифровой экономики и инвестиций в криптоактивы

125 БАХРОМОВА НИЛУФАР ХОШИМОВНА

Вопросы совершенствования гражданско-правовой ответственности за нарушение прав потребителей в цифровом маркетинге

137 ЭРГАШЕВА ШОХИСТА УКТАМ КИЗИ

Lex digitalis как коллизионный принцип регулирования цифровых активов

152 САМАНДАРОВА ФЕРУЗА БАХРОМЖОН КИЗИ

Принцип свободы договора в сфере государственных закупок: содержание и ограничения

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА,
ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

160 **ХИКМАТОВ АЗИЗ БОБОНАРОВИЧ**

Основы совершенствования тактики допроса лиц с физическими недостатками
в уголовном процессе

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

174 **ЧАРЫЕВ ТОЙЛЫ САПАРВЕЛИЕВИЧ**

Масштабное признание статуса постоянного нейтралитета Туркменистана и правовые
основы его происхождения

183 **ЖУМАКУЛОВ ХУСНИДДИН ШОКИР УГЛИ**

Современные тенденции развития международного железнодорожного права:
сравнительно-правовой анализ систем COTIF и СМГС

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

190 **ХОМИДОВ ШУХРАТ ГАФУРЖОНОВИЧ**

Имплементация статей 14 и 52 Конвенции ООН: приоритеты для Узбекистана

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

208 **НОСИРОВА МАРЖОНА НЕГМАТ КИЗИ**

Цели, задачи и направления деятельности негосударственных некоммерческих
организаций, защищающих права человека (на примере отдельных организаций)

12.00.18 – ЦИФРОВЫЕ ПРАВА

217 **ЮНУСОВА МИНОВВАРХОН САБИРОВНА**

Современные реформы государственного управления и модели цифрового
взаимодействия с гражданами

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

- 11 **MUKHIDDINOVA FIRYUZA ABDURASHIDOVNA**
Key issues of the concept of human dignity in the doctrines of state and law
- 22 **KURBANOV JAHONGIR ABDIMUTALLI UGLI**
The legal nature of acts of the President of the Republic of Uzbekistan: a comparative legal analysis of national legislation and foreign experience

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

- 36 **TULTEEV ILYAS TAVASOVICH**
Some theoretical and practical aspects of ensuring the direct effect of the Constitution
- 50 **YULDASHEV AZIZJON ERGASHEVICH**
Local governance and self-government in Uzbekistan: evolution of the legislative model and the problem of conceptual certainty
- 62 **ILKHOMBEKOV JASURBEK ILKHOMBEKOVICH**
Freedom of expression on the internet: constitutional guarantees and legal limits for its implementation
- 73 **JAHOVNOV SHOHROH SHUHRAT UGLI**
Constitutional and legal essence of information security in the context of digitalization

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 84 **OTAKHONOV FOZILJON KHAYDAROVICH**
Digital transformation of international commercial arbitration: legal framework, institutional challenges, and development prospects
- 100 **SHARAKHMETOVA UMIDA SHAAKBAROVNA**
Problems of determining the grounds of family legal liability
- 115 **UMAROVA DURDONA KHASAN KIZI, NARZIEV OTABEK SADIEVICH**
The future of investment arbitration in the digital economy and crypto-investments
- 125 **BAKHROMOVA NILUFAR KHOSHIMOVNA**
Issues of improving civil liability for violation of consumer rights in digital marketing
- 137 **ERGASHEVA SHOKHISTA UKTAM KIZI**
Lex digitalis as a collision principle for regulating digital assets
- 152 **SAMANDAROVA FERUZA BAKHROMJON KIZI**
The principle of freedom of contract in public procurement: content and limitations

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

- 160 **KHIKMATOV AZIZ BOBONAROVICH**
Fundamentals of improving the tactics of interviewing persons with physical disabilities in criminal proceedings
-

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

174 **CHARIEV TOYLI SAPARVELIEVICH**

Broad recognition of Turkmenistan's permanent neutrality status and the legal foundations of its establishment

183 **JUMAKULOV KHUSNIDDIN SHOKIR UGLI**

Modern development trends in international railway law: a comparative legal analysis of the COTIF and SMGS systems

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

190 **KHOMIDOV SHUKHRAT GAFURJONOVICH**

Implementation of articles 14 and 52 of the UN Convention: priorities for Uzbekistan

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

208 **NOSIROVA MARJONA NEGMAT KIZI**

Goals, objectives, and areas of activity of non-governmental non-profit organizations in the protection of human rights (based on organizational examples)

12.00.18 – DIGITAL LAW

217 **YUNUSOVA MINOVVARKHON SABIROVNA**

New reforms in modern public administration and digital interaction models with citizens

Kelib tushgan / Получено / Received: 31.07.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 24.08.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 21.09.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.103015>

UDC: 341.24:656.2(045)(575.1)

XALQARO TEMIRYO'L HUQUQINING ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: COTIF VA SMGS TIZIMLARINING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI

Jumaqulov Xusniddin Shokir o'g'li,
Toshkent davlat transport universiteti
mustaqil izlanuvchisi

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8734-8287>

e-mail: jumakulov1994@bk.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada xalqaro temiryo'l huquqining shakllanishi va zamonaviy rivojlanish tendensiyalari Xalqaro temiryo'l tashuvlari to'g'risidagi konvensiya (COTIF) va Xalqaro temiryo'l orqali yuk tashish to'g'risidagi bitim (SMGS) tizimlari misolida qiyosiy-huquqiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotning asosiy maqsadi ushbu xalqaro-huquqiy tizimlarning tarixiy shakllanishi, huquqiy tabiati, o'ziga xos xususiyatlari hamda ularning o'zaro funksional uyg'unlashuvi, shuningdek, xalqaro temiryo'l tashuvlarini tartibga solishdagi ahamiyatini aniqlashdan iborat. Tadqiqot davomida tarixiy-huquqiy, qiyosiy-huquqiy, formal-yuridik, tizimli hamda mantiqiy tahlil metodlaridan foydalanilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xalqaro temiryo'l tashuvlarini tartibga soluvchi mustaqil huquqiy tizimlar bo'lishiga qaramay, zamonaviy transport-logistika jarayonlari ta'sirida COTIF va SMGSning o'zaro uyg'unlashuvi tobora kuchayib bormoqda. Maqola yakunida bu uyg'unlashuv O'zbekistonning xalqaro transport koridorlaridagi ishtirokini kengaytirish, tranzit salohiyatini oshirish, milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga yaqinlashtirishda muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi asoslandi. Ushbu tadqiqot mintaqaviy transport hamkorligini rivojlantirish hamda O'zbekistonning xalqaro transport-logistika tizimidagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiluvchi huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish yuzasidan ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishda metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: xalqaro temiryo'l huquqi, COTIF, SMGS, Xalqaro temiryo'l tashuvlari bo'yicha hukumatlararo tashkilot (OTIF), Temiryo'llar hamkorligi tashkiloti (OSJD), yagona CIM/SMGS temiryo'l yuk xati, xalqaro yuk tashish, transport huquqi, xalqaro shartnomalar

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ПРАВА: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ СИСТЕМ COTIF И СМГС

Жумакулов Хусниддин Шокир угли,
самостоятельный соискатель

Ташкентского государственного транспортного университета

Аннотация. В статье проведён сравнительно-правовой анализ становления и современных тенденций развития международного железнодорожного права на примере систем Конвенции о международных железнодорожных перевозках (COTIF) и Соглашения о

международном железнодорожном грузовом сообщении (СМГС). Основная цель исследования заключается в выявлении особенностей исторического формирования и правовой природы данных международно-правовых систем, их отличительных черт и функционального сближения, а также их значения для регулирования международных железнодорожных перевозок. В ходе исследования использованы историко-правовой, сравнительно-правовой, формально-юридический, системный методы, а также метод логического анализа. Результаты исследования показали, что, несмотря на самостоятельность правовых систем, регулирующих международные железнодорожные перевозки, под влиянием современных транспортно-логистических процессов наблюдается всё более активное сближение систем COTIF и СМГС. В заключение обосновано, что такое сближение имеет важное теоретическое и практическое значение для расширения участия Узбекистана в международных транспортных коридорах, повышения его транзитного потенциала и гармонизации национального законодательства с международными стандартами. Настоящее исследование может служить методологической основой для разработки научных выводов и практических рекомендаций по совершенствованию правовых механизмов, способствующих развитию регионального транспортного сотрудничества и повышению конкурентоспособности Узбекистана в международной транспортно-логистической системе.

Ключевые слова: международное железнодорожное право, COTIF, СМГС, Межправительственная организация по международным железнодорожным перевозкам (ОТИФ), Организация сотрудничества железных дорог (ОСЖД), единая накладная ЦИМ/СМГС, международные грузовые перевозки, транспортное право, международные договоры

MODERN DEVELOPMENT TRENDS IN INTERNATIONAL RAILWAY LAW: A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THE COTIF AND SMGS SYSTEMS

Jumakulov Khusniddin Shokir ugli,

Independent Researcher at Tashkent State Transport University

Abstract. This article provides a comparative-legal analysis of the formation and modern development trends of international railway law using the Convention on concerning International Carriage by Rail (COTIF) and the Agreement on International Goods Transport by Rail (AIGT) systems as examples. The main goal of the study is to determine the historical formation, legal nature, specific features, and functional interconnection of these international legal systems, as well as their significance in the regulation of international railway transport. The study employed historical-legal, comparative-legal, formal-legal, systemic, and logical analysis methods. The results of the study showed that despite the existence of independent legal systems regulating international railway transport, under the influence of modern transport and logistics processes, the interaction between COTIF and SMGS is increasingly strengthening. At the end of the article, it was substantiated that this harmonization is of great theoretical and practical importance in expanding Uzbekistan's participation in international transport corridors, increasing its transit potential, and bringing national legislation closer to international standards. This study serves as a methodological basis for developing scientific conclusions and practical recommendations for improving legal mechanisms that serve to develop regional transport cooperation and increase Uzbekistan's competitiveness in the international transport and logistics system.

Keywords: international railway law, COTIF, SMGS, Intergovernmental Organization for International Carriage by Rail Transport (OTIF), Organization for Co-operation between Railways (OSJD), single CIM/AIGT international railway consignment note, international freight, transport law, international treaties

Kirish

So'nggi yillarda xalqaro savdo hajmining ortishi, transchegaraviy logistika zanjirlarining murakkablashuvi hamda Yevropa va Osiyo o'rtasidagi transport koridorlarining jadal rivojlanishi xalqaro temiryo'l tashuvlarini huquqiy tartibga solishning samarali mexanizmlarini takomillashtirish zaruratini kuchaytirdi. Xalqaro temiryo'l transporti yuklarni uzoq masofalarga iqtisodiy, xavfsiz va ekologik jihatdan samarali tashish vositasi sifatida davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikni ta'minlovchi muhim infratuzilma hisoblanadi. Shu bois mazkur sohadagi xalqaro-huquqiy normalarning izchil rivojlanishi xalqaro transport huquqining dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi (Shaw, 2021).

Xalqaro temiryo'l huquqi deganda xalqaro temiryo'l tashuvlari, temiryo'l infratuzilmasidan foydalanish, yo'lovchi va yuk tashish, xavfli yuklarni tashish hamda texnik o'zaro muvofiqlikni tartibga soluvchi xalqaro shartnomalar, xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan normalar va ularni qo'llash amaliyoti majmui tushuniladi. Ushbu huquq sohasi xalqaro savdo va transport munosabatlarining uzluksizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi (Aust & Hill, 2023).

Bugungi kunda xalqaro temiryo'l tashuvlari asosan ikki xalqaro-huquqiy tizim – Xalqaro temiryo'l tashuvlari to'g'risidagi konvensiya (COTIF) va Xalqaro temiryo'l orqali yuk tashish to'g'risidagi bitim (SMGS) doirasida amalga oshiriladi. Mazkur tizimlar tarixiy shakllanishi, institutsional tuzilishi va huquqiy tartibga solish mexanizmlari jihatidan farqlansa-da, ularning umumiy maqsadi xalqaro temiryo'l tashuvlarining uzluksizligi, xavfsizligi va huquqiy barqarorligini ta'minlashdan iborat (Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail, 2025).

Yevrosiyo transport koridorlarining rivojlanishi, multimodal tashuvlar hajmining ortishi hamda logistika zanjirlarining qayta shakllanishi COTIF va SMGS tizimlarining o'zaro muvofiqlashuvini yanada dolzarb ma-

salaga aylantirdi. Ayniqsa, CIM/SMGS – *yagona xalqaro temiryo'l yuk xati*(*nakladnoy*)ning qo'llanishi turli huquqiy rejimlar o'rtasidagi amaliy integratsiyani kuchaytirib, transchegaraviy tashuvlarni soddalashtirishga xizmat qilmoqda.

Mavjud ilmiy tadqiqotlarda xalqaro temiryo'l huquqining ayrim institutlari, COTIF va SMGS tizimlarining huquqiy asoslari hamda ularning amaliy qo'llanishi keng yoritilgan (Boudewijnse, 1982; Jia, 2022; Lee, 2023). Biroq ushbu tizimlarning funksional uyg'unlashuvi, ularning Yevrosiyo transport koridorlaridagi o'rni hamda O'zbekiston Respublikasining xalqaro temiryo'l tashuvlaridagi ishtiroki nuqtayi nazaridan yetarli darajada kompleks qiyosiy-huquqiy tahlil qilinmagan. Aynan ushbu ilmiy bo'shliq mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

Maqolaning maqsadi xalqaro temiryo'l huquqining shakllanishi va zamonaviy rivojlantirish tendensiyalarini COTIF hamda SMGS tizimlari misolida qiyosiy-huquqiy tahlil qilish, ularning o'zaro funksional uyg'unlashuvining huquqiy xususiyatlarini aniqlash hamda ushbu jarayonlarning O'zbekiston Respublikasining xalqaro temiryo'l tashuvlaridagi ishtirokini takomillashtirishdagi ahamiyatini baholashdan iborat.

Fikrimizcha, xalqaro temiryo'l huquqining zamonaviy rivojlanishi to'liq huquqiy unifikatsiyadan ko'ra funksional uyg'unlashuv yo'nalishida kechmoqda. Bunda COTIF va SMGS mustaqil huquqiy tizimlar sifatidagi xususiyatlarini saqlab qolgan holda ularning normalari va amaliy mexanizmlarining o'zaro muvofiqlashuvi xalqaro temiryo'l tashuvlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Metodlar

Mazkur tadqiqotda xalqaro temiryo'l huquqining shakllanishi va zamonaviy rivojlantirish tendensiyalarini tahlil qilishda umumilmiy hamda maxsus yuridik tadqiqot metodlaridan kompleks foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tarixiy-huquqiy, qiyosiy-

huquqiy, formal-yuridik va tizimli tahlil metodlari tashkil etdi.

Tarixiy-huquqiy metod xalqaro temiryo'l huquqining shakllanish bosqichlari, COTIF va SMGS tizimlarining vujudga kelishi hamda evolyutsiyasini o'rganishda qo'llandi. Formal-yuridik metod yordamida COTIF konvensiyasi, SMGS bitimi va ular bilan bog'liq xalqaro-huquqiy hujjatlarning mazmuni hamda normativ tuzilishi tahlil qilindi.

Qiyosiy-huquqiy metoddan COTIF va SMGS tizimlarining huquqiy tabiati, tashuv shartlari, javobgarlik mexanizmlari hamda xalqaro temiryo'l tashuvlarini tartibga solishdagi o'xshash va farqli jihatlarini aniqlashda foydalanildi. Tizimli tahlil metodi esa mazkur huquqiy tizimlarning xalqaro transport huquqidagi o'rni, ularning o'zaro funksional uyg'unlashuvi hamda O'zbekiston Respublikasining xalqaro transport koridorlaridagi ishtirokiga ta'sirini kompleks baholash imkonini berdi.

Tadqiqotning empirik asosini xalqaro shartnomalar, *Xalqaro temiryo'l tashuvlari bo'yicha hukumatlararo tashkilot* (OTIF) va *Temiryo'llar hamkorligi tashkiloti* (OSJD) tomonidan qabul qilingan rasmiy hujjatlar, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari hamda xalqaro transport huquqi sohasidagi zamonaviy ilmiy adabiyotlar tashkil etdi. Mazkur manbalarni kompleks tahlil qilish orqali xalqaro temiryo'l huquqining rivojlanish tendensiyalari va COTIF hamda SMGS tizimlarining o'zaro uyg'unlashuviga oid ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari xalqaro temiryo'l huquqining rivojlanishi xalqaro savdo va transport aloqalarining kengayishi bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi. XIX asrning ikkinchi yarmidan boshlab davlatlar o'rtasidagi temiryo'l tarmoqlarining rivojlanishi transchegara-viy tashuvlar uchun yagona huquqiy normalarni ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltirdi. Dastlab xalqaro tashuvlar ikki tomonlama shartnomalar asosida amalga oshirilgan bo'l-

sa-da, tashuv qoidalarining turlicha bo'lishi amaliyotda huquqiy noaniqliklar va tashkiliy qiyinchiliklarni keltirib chiqargan. Ushbu ehtiyoj natijasida xalqaro temiryo'l tashuvlarini yagona huquqiy asosda tartibga solishga qaratilgan ko'p tomonlama xalqaro shartnomalar shakllana boshladi (Shaw, 2021; Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail, 2025).

Xalqaro temiryo'l huquqining rivojlanishida 1890-yilda qabul qilingan Bern konvensiyasi (*Xalqaro temiryo'l yuk tashish konvensiyasi – CIM*) muhim bosqich bo'ldi. Mazkur hujjat xalqaro yuk tashish shartnomalari, yuk hujjatlari hamda tashuvchining javobgarligiga oid yagona qoidalarni belgilab berdi. Keyinchalik ushbu huquqiy asos 1980-yilda qabul qilingan Xalqaro temiryo'l tashuvlari to'g'risidagi konvensiya (COTIF) bilan takomillashtirildi. 1999-yildagi Vilnyus protokoli esa konvensiyaning qo'llanish doirasini kengaytirib, xalqaro temiryo'l transportining zamonaviy ehtiyojlariga mos ravishda yangi huquqiy institutlarni joriy etdi (Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail, 2025).

Tahlillar COTIF zamonaviy xalqaro temiryo'l huquqining kompleks xalqaro-huquqiy tizimi ekanligini ko'rsatadi. Konvensiya nafaqat xalqaro yuk va yo'lovchi tashuvlarini, balki temiryo'l infratuzilmasidan foydalanish, xavfli yuklarni tashish, texnik standartlarni uyg'unlashtirish hamda harakat tarkibini xalqaro foydalanishga qabul qilish bilan bog'liq munosabatlarni ham tartibga soladi. Mazkur tizimning institutsional asosini *Xalqaro temiryo'l tashuvlari bo'yicha hukumatlararo tashkilot* (OTIF) tashkil etib, u konvensiyani rivojlantirish va a'zo davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni muvofiqlashtirish vazifalarini amalga oshiradi (Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail, 2025).

Tadqiqot natijalari Yevropa hududidan tashqarida, xususan, Sharqiy Yevropa va Osiyo mamlakatlarida xalqaro yuk tashish mu-

nosabatlari asosan Xalqaro temiryo'l orqali yuk tashish to'g'risidagi bitim (SMGS) asosida tartibga solinishini ham ko'rsatdi. Ushbu bitim *Temiryo'llar hamkorligi tashkiloti* (OSJD) doirasida ishlab chiqilgan bo'lib, xalqaro yuk tashish shartnomasi, tashuv hujjatlari, tashuvchining javobgarligi hamda da'vo tartibini yagona huquqiy qoidalar asosida belgilaydi. SMGSning amaliy ahamiyati, avvalo, Yevrosiyo transport yo'laklarida yuk tashish jarayonlarini soddalashtirish va temiryo'l ma'muriyatlari o'rtasidagi hamkorlikni ta'minlash bilan izohlanadi (Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail, 1999).

Olingan natijalar COTIF va SMGS mustaqil xalqaro-huquqiy tizimlar bo'lishiga qaramay, ularning zamonaviy rivojlanishi o'zaro hamkorlik va funksional uyg'unlashuv yo'nalishida kechayotganini ko'rsatdi. Xususan, CIM/SMGS yagona yuk xatining joriy etilishi turli huquqiy rejimlar o'rtasida yuklarni qayta rasmiylashtirish zaruratini kamaytirib, transchegaraviy tashuvlarning uzluksizligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Ushbu mexanizm xalqaro logistika zanjirlarining samaradorligini oshirish, bojxona va tashuv tartib-taomillarini soddalashtirish hamda Yevropa va Osiyo o'rtasidagi transport aloqalarini rivojlantirishda katta amaliy ahamiyat kasb etmoqda (United Nations Economic Commission for Europe, 2024b).

Shunday qilib, tadqiqot natijalari xalqaro temiryo'l huquqining zamonaviy rivojlanishi to'liq huquqiy unifikatsiyadan ko'ra COTIF va SMGS tizimlarining o'zaro muvofiqlashuvi hamda funksional integratsiyasi asosida amalga oshayotganini tasdiqlaydi. Mazkur tendensiya xalqaro temiryo'l tashuvlarining huquqiy barqarorligi va samaradorligini oshirish bilan birga, Yevrosiyo transport koridorlarining izchil rivojlanishi uchun ham muhim huquqiy asos yaratmoqda (Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail, 2025; Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail, 1999).

Muhokama

Tadqiqot natijalari Xalqaro temiryo'l tashuvlari to'g'risidagi konvensiya (COTIF) va va Xalqaro temiryo'l orqali yuk tashish to'g'risidagi bitim (SMGS) xalqaro temiryo'l tashuvlarini tartibga solishda yagona maqsadga xizmat qiluvchi, biroq turli huquqiy yondashuvlarga asoslangan mustaqil xalqaro-huquqiy tizimlar ekanini ko'rsatdi. COTIF asosan Yevropa davlatlari o'rtasidagi tashuvlarni tartibga soluvchi universalroq huquqiy model sifatida rivojlangan bo'lsa, SMGS Yevropa va Osiyoning qator davlatlari o'rtasida yuk tashish munosabatlarini tartibga solishga ixtisoslashgan mintaqaviy tizim sifatida shakllangan (Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail, 2025).

Qiyosiy-huquqiy tahlil davomida COTIFning huquqiy tartibga solish doirasi SMGSga nisbatan kengroq ekanligi aniqlandi. COTIF xalqaro yuk va yo'lovchi tashish bilan bir qatorda temiryo'l infratuzilmasidan foydalanish, xavfli yuklarni tashish, texnik standartlar va temiryo'l texnikasini ekspluatatsiya qilishga oid munosabatlarni ham qamrab oladi. SMGS esa asosan xalqaro yuk tashish shartnomasi va uni amalga oshirish bilan bog'liq huquqiy munosabatlarni tartibga solishga yo'naltirilgan. Shu bilan birga, har ikki tizimda tashuv shartnomasi, tashuvchi javobgarligi hamda yuk hujjatlarining huquqiy maqomini belgilovchi normalar o'xshash funksiyani bajaradi (Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail, 2025).

So'nggi yillarda xalqaro transport koridorlarining rivojlanishi mazkur ikki tizimni qarama-qarshi emas, balki o'zaro hamkorlik qiluvchi huquqiy mexanizmlar sifatida ko'rib chiqish zaruratini yuzaga keltirdi. Ayniqsa, CIM/SMGS yagona yuk xatining amaliyotga joriy etilishi COTIF va SMGS normalarining funksional uyg'unlashuviga xizmat qilayotgan muhim vosita hisoblanadi. Mazkur mexanizm yuklarni qayta rasmiylashtirish xarajatlarini kamaytirish, tashuv muddatlarini qisqartirish hamda bojxona va transport tartib-taomilla-

rini soddalashtirish imkonini bermoqda (United Nations Economic Commission for Europe, 2024b).

Fikrimizcha, xalqaro temiryo'l huquqining zamonaviy rivojlanish tendensiyasini huquqiy unifikatsiya emas, balki funksional uyg'unlashuv konsepsiyasi orqali izohlash maqsadga muvofiq. Chunki COTIF va SMGS o'zining mustaqil huquqiy tabiatini saqlab qolayotgan bo'lsa-da, ularning amaliy qo'llanishida transport hujjatlari, tashuv tartiblari va institutsional hamkorlik mexanizmlarining o'zaro moslashuvi tobora kuchayib bormoqda. Mazkur tendensiya xalqaro temiryo'l huquqining evolyutsiyasida yangi bosqichni ifodalaydi.

O'zbekiston Respublikasining geografik joylashuvi va xalqaro transport koridorlaridagi o'rni ushbu jarayonlarda alohida ahamiyat kasb etadi. Mamlakat Yevropa va Osiyoni bog'lovchi multimodal logistika yo'nalishlarida faol ishtirok etayotgani sababli COTIF va SMGS tizimlari o'rtasidagi huquqiy uyg'unlashuvdan samarali foydalanish xalqaro yuk tashuvlarining raqobatbardoshligini oshirish, tranzit salohiyatini rivojlantirish hamda transport xizmatlari bozorida integratsiyani kuchaytirishga xizmat qilishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, xalqaro temiryo'l huquqining zamonaviy rivojlanish tendensiyalarini milliy transport qonunchiligini takomillashtirishda hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot xalqaro temiryo'l huquqining shakllanishi va rivojlanishi xalqaro savdo munosabatlarining kengayishi hamda transchegaraviy transport tizimlarining takomillashuvi bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatdi. Xalqaro temiryo'l tashuvlarini huquqiy tartibga solish evolyutsiyasi natijasida COTIF va SMGS xalqaro yuk tashish munosabatlarini

tartibga soluvchi asosiy xalqaro-huquqiy tizimlar sifatida shakllangan.

Tadqiqot natijalari COTIF va SMGS umumiy maqsadga xizmat qilgan holda ularning huquqiy tabiati, institutsional tuzilishi va tartibga solish mexanizmlari jihatidan o'ziga xos xususiyatlarga ega ekanini tasdiqladi. COTIF xalqaro temiryo'l transportining keng ko'lami huquqiy munosabatlarini qamrab oluvchi kompleks tizim sifatida rivojlangan bo'lsa, SMGS Yevrosiyo mintaqasida xalqaro yuk tashuvlarini samarali tartibga soluvchi huquqiy mexanizm sifatida o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda.

Ma'lum bo'ldiki, COTIF va SMGS o'rtasidagi zamonaviy hamkorlik huquqiy unifikatsiya emas, balki funksional uyg'unlashuv tamoyili asosida rivojlanmoqda. Xususan, CIM/SMGS yagona yuk xati ikki mustaqil huquqiy tizim o'rtasidagi amaliy integratsiyaning samarali vositasi bo'lib, transchegaraviy tashuvlarining uzluksizligini ta'minlashga xizmat qilmoqda.

Tadqiqot davomida xalqaro temiryo'l huquqining zamonaviy rivojlanish tendensiyasi sifatida COTIF va SMGS tizimlarining o'zaro funksional uyg'unlashuvi ilmiy jihatdan asoslandi. Mazkur yondashuv xalqaro temiryo'l tashuvlari samaradorligini oshirish, logistika jarayonlarini soddalashtirish va xalqaro transport koridorlari faoliyatini takomillashtirish uchun muhim huquqiy asos yaratadi.

O'zbekiston Respublikasining xalqaro transport koridorlaridagi strategik o'rnini hisobga olgan holda COTIF va SMGS tizimlarining ilg'or huquqiy mexanizmlaridan samarali foydalanish, xalqaro transport huquqi sohasidagi milliy qonunchilikni takomillashtirish hamda xalqaro hamkorlikni yanada rivojlantirish istiqbolli yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

REFERENCES

- Aust, A., & Hill, J. (2023). *Aust's modern treaty law and practice* (4th ed.). Cambridge University Press.
- Boudewijnse, J. H. P. (1982). The Berne Railway Conventions in a new shape: The Convention concerning International Railway Transport (COTIF). *Netherlands International Law Review*, 29(2), 151–173.
- Crawford, J. (2019). *Brownlie's principles of public international law* (9th ed.). Oxford University Press.
- Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail. (1999). *COTIF 1999*. OTIF. https://otif.org/test/en/?page_id=172
- Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail. (2024). *Handbook on COTIF and its implementation*. OTIF Secretariat.
- Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail. (2025). *Annual report 2024*. OTIF Secretariat.
- Jia, S. (2022). The legal nature of a bill of lading issued by the China–Europe Railway Express: The Chinese perspective. *Proceedings of the Faculty of Law in Zagreb*, 72(5), 1263–1289.
- Klabbers, J. (2023). *International law* (3rd ed.). Cambridge University Press.
- Lee, J.-C. (2023). Comparative study between Agreement on International Railway Freight Communications (SMGS) and Korea Railway Law: Focusing on obligations and limits of railway carrier liability. *Journal of the Korean Society for Railway*, 26(5), 342–352.
- Organisation for Cooperation of Railways, & Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail. (2003). *Common position concerning cooperation between OSJD and OTIF*. OSJD Committee.
- Organisation for Cooperation of Railways. (1951). *Agreement on International Goods Transport by Rail (SMGS)*. OSJD Committee.
- Organisation for Cooperation of Railways. (2024). *Annual report 2024*. OSJD Committee.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2024). *Enhancing the competitiveness of the Trans-Caspian Transport Corridor in Central Asia*. OECD Publishing.
- Shaw, M. N. (2021). *International law* (9th ed.). Cambridge University Press.
- United Nations Economic Commission for Europe. (2021). *Handbook on border crossing facilitation for international railway transport*. United Nations.
- United Nations Economic Commission for Europe. (2024a). *Towards unified railway law in the Pan-European region and on Euro-Asian transport corridors: Next steps on unified railway law (ECE/TRANS/SC.2/2024/2)*. United Nations.
- United Nations Economic Commission for Europe. (2024b). *Transport statistics for Europe and North America*. United Nations.
- United Nations. (1969). *Vienna Convention on the Law of Treaties*. United Nations.
- Zitrický, V., Gašparík, J., & Pečený, L. (2017). Organisation of railway freight transport: Case study CIM/SMGS between Slovakia and Ukraine. *European Transport Research Review*, 9, Article 8.
- Zunarelli, S., & Comenale Pinto, M. M. (2016). *Manuale di diritto della navigazione e dei trasporti* [Manual of Navigation and Transport Law]. Wolters Kluwer.

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

Правовой научно-практический журнал

Legal scientific-practical journal

2026-yil 3-son

VOLUME 10 / ISSUE 3 / 2026

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.103](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS.103)